Один мій божевільний приятель твердить, що найхарактерніша риса нашої доби — суцільне прикидання. Він запевняє, що прикидання лежить в основі спілкування людей.

Служниця входить і доповідає, що у вітальні подружжя Нудів.

— А, хай їм чорт! — вигукує чоловік.

— Тс-с! — цитькає на нього дружина.— Причиніть двері, Сюзен. Скільки разів я вам казала ніколи не залишати двері відчиненими!

Чоловік навшпиньки піднімається нагору й зачиняється у своєму кабінеті. Дружина поправляє се-те перед дзеркалом, вичікуючи, поки опанує себе настільки, щоб не виказувати своїх почуттів, а тоді з розгорненими обіймами, так наче вона зустрічає небесного ангела, виходить у вітальню. Вона каже, що страшенно рада бачити Нудів, що вони дуже добре зробили, завітавши до них. Але чом вони не прийшли всією родиною? Де цей пустун Нуд-молодший? Чом він тепер ніколи не загляне до неї? Вона справді почне сердитись. А люба крихітка Флоссі Нуд? Ще мала, щоб їздити в гості? Пусте! Що ж це за гостини, коли не всі Нуди прийшли?

Обоє Нудів, які сподівалися, що не застануть господарів, і завітали тільки з добропристойного обов'язку робити візити принаймні разів чотири на сезон, починають пояснювати, як багато вони доклали зусиль, щоб прийти в гості.

— Сьогодні,— промовляє місіс Нуд,— ми вже остаточно вирішили. "Джоне, любий,— сказала я вранці,— хоч би що сталось, а сьогодні я відвідаю нашу дорогу місіс Пройд".

З її слів випливає, що коли до них хотів завітати принц Уельський, йому було відмовлено. Мовляв, нехай приходить увечері чи взагалі

іншим разом, бо на сьогоднішній день у Нудів свої плани — вони збираються в гості до місіс Пройд.

— А як себе почуває містер Пройд? — запитує місіс Нуд.

Місіс Пройд мовчить якусь хвилину й напружено слухає. Їй чути, як він нишком спускається сходами й проходить повз вітальню. Вона чує, як тихенько відчиняються і зачиняються парадні двері. А тоді прокидається, наче зі сну. Це вона думала про те, з якою прикрістю містер Пройд, повернувшись увечері додому, дізнається, що пропустив таких гостей.

І так воно буває не тільки з Нудами й Пройдами, а й з тими із нас, хто не нудьгар і не пройдисвіт. Життя всіх верств суспільства має в основі таке прикидання, ніби всі чарівні, ніби ми раді всіх бачити, а всі раді бачити нас, ніби всі так добре зробили, прийшовши до нас у гості, ніби нас ніщо не може втішити, коли вони повинні вже йти.

Що б ми воліли — докурити сигару чи поспішити у вітальню, де співатиме міс Скрип? Ви ще й запитуєте! У поспіху ми збиваємо одне одного з ніг. Міс Скрип не дуже хочеться співати, але якщо ми наполягаємо... Ми таки наполягаємо. Міс Скрип з чарівною нехіттю погоджується. Ми старанно намагаємось не дивитись одне на одного. Ми сидимо, втупивши очі в стелю. Міс Скрип кінчає співати й підводиться.

— Чого так мало? — кажемо ми, коли оплески трохи вщухають і нас можна розчути. Міс Скрип певна, що вона проспівала всю пісню? Чи вона обманила нас, витівниця, і вкоротила її на один куплет? Міс Скрип запевняє нас, що в усьому винен композитор. Але вона знає ще одну пісню. При цьому натяку наші обличчя знов опромінює втіха. Ми голосно вимагаємо ще.

Вино, яким частує нас господар, таке надзвичайне на смак, що й не сказати. Ні, ні, більше не можна, ми не наважуємось — лікар заборонив, дуже суворо. А яка сигара в нашого господаря! Ми й не знали, що такі сигари ще трапляються в цьому буденному світі. Ні, ми, їй-богу, не можемо викурити ще одну. Але, як ви вже так наполягаєте, можна нам покласти її в кишеню? Правду кажучи, з нас не такі вже й завзяті курці. А кава, якою пригощає господиня! Може, вона розкриє нам свій секрет? А дитя! Ми насилу слова знаходимо. Звичайні діти — хіба мало ми їх бачили? Як по правді, то ми ніколи не, знаходили чогось особливо привабливого в дітях і тільки задля годиться вихваляли їх. Але це дитя! Так і кортить спитати, де вони його дістали. Оце такого ми б і самі охочі мати. А як маленька Дженет декламує "В зубного лікаря"! Досі аматорська декламація ніколи не подобалась нам. А це справжній геній. Вона повинна готуватись на сцену! Її мати не дуже схвалює сценічну кар'єру? Ми просимо її в ім'я мистецтва — театр не повинен утратити такий талант!

Кожна наречена прегарна. Кожна наречена чарівна в простому вбранні з... (дальші деталі дивись у місцевій газеті). Кожне весілля — підстава для загальних веселощів. З келихом вина я руці ми змальовуємо те ідеальне життя, що чекає в майбутньому на молодят. Та й хіба ж може бути інакше? Вона — дочка своєї матері (схвальні вигуки). Він — ну, та його ми всі знаємо (знову схвальні вигуки, а також мимовільний, швидко заглушений регіт одного зле вихованого молодика з другого кінця столу).

Своє прикидання ми вносимо навіть у релігію. Ми сидимо в церкві й через належні проміжки часу гордовито повідомляємо господа, що ми жалюгідні хробаки і що з нас нема пуття. Нам здається, що так і слід робити; для нас це ніяка не шкода, ба навіть вважається, що це приємність.

Ми прикидаємось, ніби кожна жінка порядна, а кожен чоловік чесний, аж поки вони примусять нас проти волі помітити, що насправді це не так. Тоді ми дуже на них сердимося й кажемо їм, що нам, людям

бездоганним, з такими грішниками, як вони, не по дорозі. Горе наше з приводу смерті багатої тітоньки просто невимовне. Торговці мануфактурою наживають цілі капітали, сприяючи нам у жалюгідних наших спробах показати свій розпач. Єдина втіха для нас — що вона відійшла в кращий світ.

Усі переходять у кращий світ, коли споживуть у цьому світі все, що зуміють. Ми стоїмо над розкритою могилою і кажемо це одне одному. А священик і зовсім переконаний у цьому, отож для заощадження часу він послуговується друкованою книжечкою проповідей з готовими формулами на цю тему. Коли я був дитиною, мене надзвичайно дивувало, що всі небіжчики потрапляють до раю. Тільки подумати, скільки людей досі перемерло, і всі вони в раю! Ясно, що рай перенаселений. Я майже співчував бідному сатані, про якого всі забули. В моїй уяві він поставав самотнім старим паном, який цілі дні сидить біля брами, без надії надіючись, а може, бурмочучи сам до себе, що мабуть-таки треба закрити крамничку. Коли я одного разу поділився цими думками зі старенькою нянькою, вона погрозила, що як я й далі таке казатиму, то хто-хто, а вже я до нього напевне потраплю. Мабуть, я був зіпсутою дитиною. Але думка про те, як радо він зустріне мене,— єдину людську істоту, що завітала до нього за багато років,— ця думка якоюсь мірою мені лестила: хоча б раз у житті я опинюся в центрі уваги.

На кожних зборах кожний оратор "молодчага". Марсіанин, прочитавши наші газети, дійшов би висновку, що всі члени парламенту — це веселі, добрі, зичливі, чисті душею святі, що мають лише ту дрібку земних рис, через яку ангели не можуть забрати їх живцем на небо. Хіба всі присутні на повний голос, одностайно не іменують їх "молодчагами"? Так завжди говориться. Ми щоразу з величезним задоволенням вислуховуємо блискучу промову попереднього оратора. Коли вам здавалося, ніби ми позіхали, то це ми просто так упивались його красномовством, що аж пороззявляли роти.

Що вище підіймається людина по суспільних щаблях, то ширший повинен бути п'єдестал прикидання. Коли якусь дуже поважну персону

спіткає нещастя, навколишнім дрібнішим людям просто життя не миле. А беручи до уваги, що в цьому світі визначних персон предостатньо, а також те, що з ними час від часу трапляється те чи інше нещастя, мимоволі дивуєшся, як це світ досі ще це вимер.

Одного разу певній добропорядній і великій людині випало занедужати. У газеті я прочитав, що всю країну охопив смуток. Люди, що обідали в ресторані, схиляли голови на стіл і ридали, почувши цю звістку від офіціанта. Незнайомі на вулиці кидались один одному в обійми й заходились плачем, як малі діти.

У цей час я був за кордоном і саме збирався додому. Але мені було якось соромно повертатись. Побачивши себе в дзеркалі, я був просто шокований: з мого обличчя виразно було знати, що зі мною вже кілька тижнів не траплялось ніяких знегод. Я відчував, що з'явитися з таким виглядом серед охоплених скорботою співвітчизників означало б ще посилити їхні страждання. Довелося визнати, що вдача моя дрібна й себелюбна. В Америці одна моя п'єса мала успіх, і я — хоч ріжте мене! — ніяк не міг удати людини, прибитої горем. Бували навіть хвилини, коли я забувався і — тільки подумати! — насвистував.

Як на те, я ще мав нагальну справу на батьківщині, а то б я, звичайно, затримався за кордоном, доки якийсь удар недолі не наблизить мене до стану моїх співвітчизників. На пристані в Дуврі першою людиною, з якою мені судилося поговорити, виявився митний урядовець. Можна б гадати, що горе зробить його байдужим до такої марниці, як півсотні сигар. А проте ні — він ще й дуже зрадів, коли знайшов їх. За них він здер з мене три шилінги чотири пенси і навіть хихикнув, одержавши гроші. На пероні дуврського вокзалу маленька дівчинка залилася сміхом, коли якась жінка впустила валізку на собаку, — але діти завжди егоїсти, а можливо, ця дівчинка і взагалі не чула прикрої новини.

Однак найбільше я здивувався, коли у вагоні побачив пристойного виглядом чоловіка, що читав гумористичний журнал. Мушу визнати, що

сміявся він стримано — принаймні, стільки ще мав порядності,— але все-таки навіщо прибитому горем громадянинові гумористика? Я й години не пробув у Лондоні, як переконався, що ми, англійці, напрочуд стримана нація. Ще вчора, судячи з газет, країні загрожувала серйозна небезпека захиріти в тузі й загинути з горя. Але вже. сьогодні країна опанувала себе. "Ми проплакали цілий день,— сказали собі англійці,— ми проплакали цілу піч. Який з цього пожиток? Доведеться, мабуть, знов узяти собі на плечі тягар життя". Декотрі з них, як я помітив того ж таки вечора в готельному ресторані, заходилися знову самовіддано їсти.

Ми прикидаємось у найсерйозніших справах. На війні солдати кожної країни — завжди найхоробріші у світі. Солдати ворожої країни завжди невірні й підступні, через що вони деколи й перемагають.

Література — це мистецтво, суспіль побудоване на прикиданні.

— Ану, сідайте всі колом і кидайте пенси в мою шапку,— каже письменник,— а я вдам, ніби десь у Бейсвотері живе молода дівчина на ім'я Анджеліна, найвродливіша дівчина у світі. Далі вдамо, що в Ноттінгілі живе юнак на ім'я Едвін, закоханий в Анджеліну.

І тоді, якщо в шапці зібралося достатньо пенсів, наш письменник закасує рукави до роботи і вдає, ніби Анджеліна подумала те і сказала се і ніби Едвін робить усякі дивні речі. Ми знаємо, що все це автор вигадує по ходу розповіді, що він придумує все це, аби нам було цікавіше. З другого боку, він сам повинен прикидатись, ніби робить це тому, що не може інакше, бо він митець. Але ми добре знаємо, що якби в його шапку перестали падати пенси, то виявилося б, що він може інакше, та ще й як.

Театральний антрепренер гуркоче в барабан.

— Підходьте! Підходьте! — вигукує він.— Зараз ми будемо вдавати, ніби місіс Джонсон — принцеса, а стариган Джонсон прикинеться, ніби він — пірат. Підходьте, підходьте, поспішайте побачити!

І ось місіс Джонсон, удаючи принцесу, виходить із хиткої споруди, яку всі ми погодились визнати замком, а стариган Джонсон, удаючи пірата, розгойдується на іншій хиткій споруді, яку ми погодились визнати океаном. Місіс Джонсон удає, ніби закохана в нього, хоч ми знаємо, що це неправда. А Джонсон прикидається, ніби він страх який лиходій, і місіс Джонсон до одинадцятої години прикидається, ніби вірить у це. А ми платимо від шилінга до півфунта за те, щоб дві години сидіти й слухати їх.

Але, як я вже пояснив напочатку, мій приятель, що все це каже, трохи несповна розуму.